

LITERKA

únor 2013

Vážení čtenáři Literky,

začátek letošního roku byl pro celou Českou republiku ve znamení významné události – první přímé volby prezidenta. Rozpoutala velké množství různých diskuzí, stala se na nějaký čas hlavním tématem rozhovorů při společenských setkáních známých i přátel. Velký prostor jí věnovala média – nejen rozhlas, televize a internet, ale i ta tisková. A tak i

- » Editorial
- » Nejbližší akce a výstavy
- » Únorová výročí
- » Literární kaleidoskop poprvé
- » Šedá literatura
- » Digitalizace v Knihovně Muzea Brněnska
- » Tři otázky pro Miroslava Balaščíka
- » Nové přírůstky do knihovny

tato událost se nesmazatelně otiskne do dějin našeho písemnictví. Také zaměstnanci Památníku se aktivně na debatách podíleli, avšak nezabránilo jim to přichystat pro návštěvníky muzea opět bohatý program. Přijďte si v rámci Rendez-vous připomenout různá období vzniku písemných a historických památek na Moravě, kdy Vám bude nabídnut

rozšířený výklad přímo mezi jednotlivými exponáty a v dobových kulisách. Pro mládež jsou připraveny oblíbené kurzy tvůrčího psaní Krocení literární múzy konající se v řadě míst po celé Moravě. Letos však nepřijdou zkrátka ani zájemci starší osmnácti let, kteří mohou tyto kurzy navštěvovat jako účastníci literární akademie s názvem Literární kaleidoskop. Samozřejmě přijdou i hosté – tentokrát z Hosta – Miroslav Balaščík a Martin Stöhr.

Ráda bych se s Vámi v tomto čísle Literky rozloučila. Předávám pomyslnou štafetu dalšímu z redaktorů. Věřím však, že se s řadou z Vás budu i nadále potkávat nejen na akcích Památníku. Přeji Vám krásné chvíle s literaturou

Vaše Romana Macháčková

Verše měsíce
února

Petr Bezruč

Únor pryč, ta zimní stráž,
svítí slunce,
jaru vstříc se usmíváš,
jak, synečku, jak se máš
na Jablůnce?

4. února 1628

odešel J. A. Komenský se svou rodinou a velkou bratrskou skupinou do exilu v Lešně, do polského střediska jednoty bratrské. Komenský se při svém prvním pobytu v tomto městě v letech 1628–1641 (do Lešna zavítal následně ještě dvakrát, celkem zde strávil devatenáct let) stal učitelem na místním gymnáziu, členem vedení užší rady jednoty, navázal kontakty s anglickým prostředím (aby pak v roce 1641

odcestoval na nějaký čas do Londýna) i oslavil narození své druhé dcery. Toto období bylo pro něho časem velkého tvůrčího rozmachu a aktivity, právě tehdy vznikla řada významných děl: *Informatorium školy mateřské*, *Brána jazyků otevřená*, byla dokončena *Česká didaktika*, *Navržení krátké o obnově škol v království českém*, *Oživlý Haggaeus*, *Pozoun milostivého léta*, učebnice latiny *Vestibulum*, *Přehled fyziky*. Přestože pedagogika a didaktika pro něho znamenaly především prostředky pro možnost poznání světa, právě učebnice, především učebnice latiny, mu přinesly uznání v celé Evropě.

Nejbližší akce a výstavy Památníku písemnictví na Moravě

Rendez-vous o desáté

Pravidelné čtvrtetní mimořádné programy pro návštěvníky od 9 do 99 let (a více) na vybraná témata vždy v 10 hod.

7. února – Rukopisy; 14. února – J. A. Komenský; 21. února – Literární Morava; 28. února – Velká Morava

Literární kaleidoskop, Krocení literární múzy, Ústřední knihovna KJM, Koblišná 4, Brno.

Rozvíjení tvořivosti s papírem a tužkou v ruce a nástin řemeslných spisovatelských dovedností vám ukáže jednu z cest, jak napsat prozaický text nevelkého rozsahu.

5. února, 17 hod., Fantazie, tvořivost, nápad – hledání námětu, příběhu, postav – určeno pro úplné začátečníky, kteří nemají ještě nic napsaného, ale chtějí začít

12. února, 17 hod., Tvorba – zaměření na problematická místa během psaní, kompozice, zápletky, vypravěč, dialogy, práce s osnovou

19. února, 17 hod., Revize – práce s již hotovým vlastním příběhem, opravy, titulek, ozvláštňující jazykové prostředky vzájemné čtení textů a zpětná vazba, hostem spisovatelka a učitelka tvůrčího psaní Eva Talpová

20. února, 17 hod., StřeDění: S hosty z Hosta

Beseda s osobnostmi úzce spojenými s brněnským literárním časopisem a nakladatelstvím Host, šéfredaktorem Miroslavem Balaštíkem a jeho zástupcem Martinem Stöhrem.

Kurzy tvůrčího psaní

Kurzy tvůrčího psaní Krocení literární múzy pořádané v rámci literární soutěže Skrytá paměť Moravy. „Pošli to dál!“ je téma letošního ročníku.

- 6. února – Třebíč (*Městská knihovna v Třebíči, Hasskova ul. č. 102/2*);
- 7. února – Vsetín (*Masarykova veřejná knihovna Vsetín, Dolní náměstí 135*);
- 8. února – Jihlava (*Městská knihovna Jihlava, Hluboká 1*);
- 13. února – Ostrava (*Ostravské muzeum, Masarykovo náměstí 1*);
- 15. února – Šumperk (*Vlastivědné muzeum v Šumperku, Hlavní třída 22*);
- 20. února – Zlín (*Knihovna Gymnázia Zlín – Lesní čtvrť, Lesní čtvrť 1364*);
- 21. února – Brno (*Knihovna Jiřího Mahena, Kobližná 4*);
- 26. února – Žďár nad Sázavou (*Knihovně Matěje Josefa Sychry, Havlíčkovo nám. 5*);
- 28. února – Olomouc (*Vlastivědné muzeu Olomouc, náměstí Republiky 5*)

Zájemci se mohou přihlásit zasláním emailu na adresu: pamet@muzeumbrnenska.cz. Účast na semináři je bezplatná.

Bližší informace k jednotlivým termínům jsou dostupné na www.muzeumbrnenska.cz nebo na facebookovém profilu Skrytá paměť Moravy.

Literární kaleidoskop poprvé

Otáčíte krasohledem namířeným do slunce a před vašimi očima se míhají náhodně vzniklé obrazce. Barevná sklíčka a kamínky o sebe cinkají a fascinují svou pestrostí. Jak s tím souvisí literatura, ptáte se? Inu – poskládali jsme také do sebe několik zajímavých kamínků – bloků. Každý je jiný a jsme zvědaví, jaký obraz literatury po čtyřech měsících nejruznějších přednášek a kurzů nakonec ve svém kaleidoskopu uvidíte.

Za spolupráce Knihovny Jiřího Mahena v Brně a Památníku písemnictví na Moravě začíná projekt Literární kaleidoskop již v únoru blokem tvůrčího psaní s názvem Krocení literární múzy. Tato tři únorová setkání se budou týkat tvorby základního epického žánru – příběhu. Vzpomeňte na Šeherezádu – vyprávění příběhů jí zachránilo život. Není radno je podceňovat. Skrývají se jak v anekdotě, tak v románu. Krocení literární múzy chce podnítit vaši fantazii a zároveň jí nasadit opratě, aby se vám nesplašila a jako arabský plnokrevník neodcválala až někam za horizont...

Nejprve proměníme kaleidoskop v dalekohled a rozhlédneme se po širém moři možností, které nám příběhy skýtají. V dálce se začne rýsovat pobřeží nápadu a my budeme tvořit námět svého vyprávění. Při druhém setkání se sklíčko promění v lupu. Našemu rodícímu se příběhu se budeme věnovat v detailech. Možná bude potřeba i pinzeta. Pak necháme literární dílko týden odpočinout a podíváme se na něj čerstvými očima svých kolegů i očima hosta – spisovatelky a učitelky tvůrčího psaní Evy Talpové.

Na setkání s Vámi v Knihovně Jiřího Mahena se těší

Kristýna Cimalová

Šedá literatura

V letech 2008-2011 bylo díky podpoře Ministerstva kultury v rámci projektu „Digitální knihovna pro šedou literaturu – funkční model a pilotní realizace“ vybudováno Národní úložiště šedé literatury (dále jen NUŠL), do kterého počátkem roku 2013 začal přispívat i Památník písemnictví na Moravě. Jeho jednotlivé příspěvky naleznete na následujícím odkazu:

<http://invenio.nusl.cz/collection/Muzeum%20Brn%C4%9Bnska?ln=cs>.

Dříve, než-li se budu zabývat samotným projektem, musím zmínit termín, se kterým budeme dále pracovat, a sice: „šedá literatura“. Lze k němu dohledat nesčetně definicí. Zjednodušeně se jedná o materiály, která nejsou vydávány „oficiální“ cestou. Jedná se o materiály vzniklé v oblastech vědy, výzkumu a vzdělávání. Řadíme k nim tedy např.

firemní literaturu, konferenční materiály, vysokoškolské kvalifikační práce aj. V případě bližšího zájmu naleznete rozšiřující informace přímo na internetových stránkách www.nusl.cz, odkaz: Informace o službě a projektu:

<http://nusl.techlib.cz/index.php/Definice>.

Celý projekt vznikl za spolupráce Národní technické knihovny a Vysoké školy ekonomické v Praze. Nyní je pod správou Národní technické knihovny. Projekt NUŠL zpřístupňuje šedou literaturu vznikající v České republice široké veřejnosti. Dříve byla totiž dostupná především v organizacích, v nichž vznikla. Nyní je zveřejněna pro celé území České republiky. NUŠL nám tak otevírá další možnosti pro čerpání informací z dosud poněkud opomíjeného zdroje.

Památník písemnictví na Moravě pro Vás postupně zpřístupní například veškerá vydání pravidelného informačního zpravodaje Literky od konce roku 2007, tedy od jeho prvních čísel, programy a doprovodné materiály k výstavám ad.

Spolupracovat na projektu můžete zdarma i vy osobně, jelikož téměř každý z nás vytváří „šedou literaturu“, jakou jsou např. již jednou zmíněné vysokoškolské kvalifikační práce.

Monika Kvasnicová

Digitalizace v Knihovně Muzea Brněnska

Převádění tištěných či rukopisných knih do digitální podoby a jejich zpřístupňování prostřednictvím internetu patří k největším trendům knihovnictví v posledních nejméně deseti letech. Knihovna Muzea Brněnska se již od svého vzniku úspěšně snaží do tohoto procesu zapojovat. Jako jedna z mála muzejních knihoven získává každým rokem prostředky z dotačního programu VISK 6 ministerstva kultury ČR, díky nimž se podařilo zdigitalizovat více než dvacet cenných, převážně středověkých rukopisů ze sbírky rajhradského benediktinského opatství. V loňském roce byla dokončena digitalizace dvou nejrozměrnějších rukopisů sbírky: latinského breviáře R 625 z roku 1395 a graduálu z poloviny 15. stol. Posledním aktuálně zdigitalizovaným rukopisem je misál R 23, pocházející rovněž z poloviny 15. stol. Rukopisy budou zpřístupněny na stránkách www.manuscriptorium.com.

Na přelomu roku se Knihovna poprvé zapojila také do rozsáhlé digitalizace svého novodobého fondu. Jihomoravský kraj uvolnil v rámci programu e-government (zajišťování územní samosprávy elektronickou cestou) prostředky ve výši cca 4 milionů Kč, jejichž prostřednictvím má vzniknout min. 250 tisíc digitálních obrazů (1 dig. obraz = 1 strana dokumentu). O toto penzum se podělilo pět institucí zřízených Jihomoravským krajem, přičemž na naši knihovnu připadlo více než 80 tisíc stran monografií, periodik a dalších dokumentů. Při výběru titulů byl kladen důraz na regionální produkci. Postup prací je nyní přibližně v polovině, předpokládané dokončení spadá na druhou polovinu tohoto roku. Ve výhledu je pak vytvoření krajské digitální knihovny, jejímž prostřednictvím budou digitalizované tituly zpřístupněny veřejnosti.

Jiří David

3 OTÁZKY pro

Miroslava Balaštíka

Zabýváte se moderní českou literaturou. Nalézáte v současných dílech nějaké výrazné rozdíly mezi těmi vzniklými na Moravě a v Čechách?

V určitém smyslu ano. Literatura, která vzniká na Moravě, není nějak geneticky jiná, než ta, která je kdekoli na světě. Jinak řečeno nemáme nějaký specifický moravský román,

moravský sonet nebo i jen nějaký svůj typ volného verše. V tomto směru je literatura univerzální a také současní autoři, stejně jako generace před nimi, se inspirují u jiných literátů a jiných knih bez ohledu na místní příslušnost. Pak je tady ale stránka tematická a prostorová. A zde jisté rozdíly jsou. Je pochopitelné, že spisovatel popisuje spíše prostředí, které dobře zná, a píše-li na Moravě, tak se mu tam přirozeně dostávají reálie z tohoto prostoru. Nicméně Morava je v tomto směru příliš široká oblast, a tak je lepší hovořit o reáliích brněnských (Kateřina Tučková, Jiří Šimáček, Jiří Kratochvíl, Martin Stöhr) ostravských (Jan Balabán, Petr Hruška) či olomouckých (Roman Ludva, Michal Sýkora). V literatuře vznikající v Čechách se to projevuje rovněž, zejména Jižní Čechy jsou důležitým regionem ve smyslu reflexe prostoru (Jiří Hájíček, David Žák) a také severočeský region (Radek Fridrich). Naopak kde se tato místní příslušnost příliš neprojevuje (s výjimkou knih Miloše Urbana) je Praha (Petra Hůlová, Jáchym Topol, Petra Soukupová, Jaroslav Rudiš a další). Tady jakoby konkrétní prostor nehrál příliš velkou roli a děj knih těchto autorů se odehrává v Praze stejně jako v New Yorku, v Bělorusku či Berlíně. Praha jakoby dnes ztratila svého génia loci a stala se takovou univerzální metropolí, fasádou pro turisty.

Nakladatelství Host se věnuje vydávání také překladů cizojazyčné literatury. Kteří autoři Vás v poslední době nejvíce zaujali?

Je jich několik: nový román Jeffrey Eugenidese *Hra o manželství*, román Carol Birchové *Jamrachův zvěřinec*. A pak dvě knížky, které bohužel trochu zapadly, ale podle mne jsou výborné: povídky Adama Hasletta *Tady nejste cizí* a jeho román *Union Atlantic*.

Sledujete dění v Památníku? Chybí Vám nějaké akce nebo výstavy v jeho nabídce?

Přiznám se, že sleduji spíše z povzdálí. Mohu-li ale soudit podle programu, který mi chodí mailem a podle Literky, tak je nabídka Památníku skutečně pozoruhodná a jen lituji, že není přímo v Brně, abych mohl zajít častěji.

Miroslav Balaštík vystudoval obor čeština a filozofie na FF MU v Brně, kde v současné době působí na Ústavu české literatury a knihovnictví. V roce 1994 společně s Tomášem Reichlem obnovil činnost nakladatelství Host; je šéfredaktorem stejnojmenného časopisu. Držitel Novinářské křepelky z roku 2001 publikuje recenze, eseje, glosy. Je také autorem několika knižních titulů.

Z nových přírůstků do Knihovny Muzea Brněnska

- Žďárský, Jaroslav: Josefu Jamborovi Mistru cechu malířského k šedesátým narozeninám zpívá zdravici Jaroslav Žďárský, Poëta non laureatus, sed concessionatus. v Tišnově. 1947.
- Kafka, Bohuš: Josef Jambor. Havlíčkův Brod: Kraj. nakl., 1956.
- Kubíček, Jaromír: První české časopisy na Moravě: Moravsko-slezský časopis pro lid 1842-1846; Týdenník 1848-1849. Brno: Moravská zemská knihovna, 2011.
- Kubíček, Jaromír: České noviny pro literaturu na Moravě: Neděle 1903-1906, Večery 1911-1914. Jaromír Kubíček. Brno: Moravská zemská knihovna, 2011.
- Kubíček, Jaromír: České noviny na Břeclavsku a Hodonínsku. 2011.
- Moravec, Antonín: Klub českých turistů v Ivančicích 1927-2012. Ivančice, 2012.

- Svobodová, Renáta: Lžička v šuplíku. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012.
- Měkkohlaví. Plzeň: Galerie města Plzně, 2009.
- Pernštejnové a jejich doba: výběrový katalog & stručný průvodce výstavou. Praha: Národní památkový ústav, 2012.
- Čornej, Petr: České dějiny: Výpravná historie českých zemí. Brno: B4U Publishing : JOTA, 2012.
- Podborský, Vladimír. Náboženství pravěkých Evropanů. Brno: Masarykova univerzita, 2006.
- 80: Brněnská osmdesátá. Brno: Muzeum města Brna ve spolupráci s TT klubem, 2010.
- Markéta Pravdová: Jsme v češtině doma? Praha: Academia, 2012.
- Cesta ke Zlaté bule sicilské. Text Pavol Černý. Ostrava: Ostravské muzeum, 2012.
- Pernica, Bohuslav: Západní Morava v hudbě: Kulturně-historický nástin. Velké Meziříčí. 1938.
- Malina, Jaroslav; Šik, Augustin; Vignatiová, Jana: Přehled archeologie se zřetelem k prehistorii a protohistorii Modřic. Modřice: Osvětová beseda, 1972.
- Charvát, František. Výroční zpráva městských škol v Ivančicích. Ivančice: Knihovna J. F. Paar, Boris M: Rod erbu zubří hlava. Žďár nad Sázavou. 1940.
- Peters, Carl Ferdinand: Mineralogie. V Praze: J. Otto, 1902.
- Fryčaj, Tomáš: Katolický Kancyonál k vzdělánj a roznjcenj skutečné, weřegné y domácý pobožnosti. složený od Tomásse Fryčage. 9. vyd. W Brně: Wytisttšený v Frantisska Gastla, 1842.
- Bednář, Jan: Paměti obce Drásova. Brno, 1932.
- Kudělka, Zdeněk: Pernštejn: Státní hrad a okolí. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1958

Prostory benediktinského kláštera jsou pro potřeby Muzea Brněnska (Památníku písemnictví na Moravě) rekonstruovány s pomocí finančních prostředků Jihomoravského kraje, Norských fondů a Regionálního operačního programu Jihovýchod.

Evropská unie
Evropský fond pro regionální rozvoj
Investice do vaší budoucnosti

Vydává Muzeum Brněnska, příspěvková organizace
připravuje Památník písemnictví na Moravě
Klášter 1, 664 61 Rajhrad
tel. 547 229 136
e-mail: rajhrad@muzeumbrnenska.cz
www.muzeumbrnenska.cz/rajhrad.htm

Odpovědný redaktor: Vojen Drlík, redaktor: Romana Macháčková
Autoři textů: Kristýna Cimalová, Jiří David, Vojen Drlík, Monika Kvasnicová, Romana Macháčková
Vychází desetkrát ročně, číslo 2, ročník 7.